



A kolozsvári Művelődésről

Szabó Zsolttal Pécs Györgyi beszélget

– *Idén* 63. évébe lépett a kolozsvári Művelődés folyóirat; a könyvkiadás viszont csak 1998-ban kezdődött. Mi a Művelődés lap profilja?*

– A Művelődés 1948 júliusában Bukarestben indult a sajátos romániai kulturális forradalom jegyében, akkor még Művelődési Útmutató címen. (Ma is használatos nevét 1956 májusában kapta.) Profilja az elmúlt évtizedek alatt természetesen sokat változott, hiszen az utópiának bizonyult szocialista átalakulások a kultúrában sem voltak életképesek. Mi a lap történetének legsikeresebb korszakához kötődünk a legtöbb szállal. Úgy nagyjából az 1968–1975 közötti bő fél évtizedben – elsősorban az akkori főszerkesztő: Vistai András János és a lap köré szervezett soktucatnyi elkötelezett munkatárs fáradozásának eredményeképpen egy olyan közművelődési, vagy ha úgy tetszik, hangzatosabb szóval: művelődésszociológiai havilap jött létre, amely szinte egyedüli fóruma volt idehaza a magyar nyelvű egészen magas színvonalú tudománypopularizálásnak a helytörténeti, néprajzi, művelődéstörténeti, de például zenetudományi kutatásoknak is. Ugyanakkor a falusi értelmiség közösség- és művelődésszervező tevékenységét is támogatta nemcsak írásokkal, de kórusművekkel, színdarabokkal, a könyvtárosok munkáját segítő könyvtári mellékletekkel.

A diktatúra utolsó éveiben a lap lehetőségei is nagyon beszűkültek, mindössze a legfelsőbb vezetőség dicsőítése s a képzelt gazdasági megvalósítások népszerűsítése volt a feladata. Az 1990-es újraindulás Bukarestben nagyon nehezen ment, s az akkori Művelődésügyi Minisztérium magyar államtitkárának döntése eredményeképpen Kolozsvárra költözött a Művelődés 1991 júniusában. Korábban is alkalmi munkatársam voltam a lapnak, azóta főszerkesztőjeként kísérlem meg a lehetetlen: a folyamatos gazdasági válságok közepette irányítom a hajót a szkülök és karübdiszek között.

A román Művelődésügyi Minisztérium 1997 nyarán félig elengedte a kezünket, 2004-től már teljesen lemondott arról, hogy művelődési és irodalmi lapokat (nemcsak a magyarokat) támogasson. Ilyenformán már korán rá voltunk kényszerülve a különböző hazai és magyarországi pályázatokra, hogy egyáltalán életben maradjunk. Meghúztuk a nadrágszíjat: lemondtunk egyharmad terjedelméről, a korábban Csíkszeredában és Zilahon működő fiókszerkesztőségről, a munkatársaink kétharmada nem bírta a gyűrődést, a bizonytalanságot, máshol helyezkedett el.

Két esztendeje kis reménysugár nyílt: a Kolozs megyei önkormányzat ígérete szerint átvett volna, hosszasan huzavona s közben a kitört vál-

ság miatt valahogy úgy vagyunk, mint az egyszeri leány a mesében: támogatnak is, meg nem is.

– *Amikor elindult a könyvkiadás, akkor Ön már a Művelődés lap főszerkesztője volt. Miért döntöttek úgy, hogy könyvkiadásba is kezdenek? Milyen program, koncepció szerint működik a könyvkiadásuk?*

– 1998-ban volt fél évszázados a Művelődés. Akkor találtuk ki, hogy a lapban közölt írásokból tízéves keresztmetszetben antológiákat adjunk ki, mert hitünk szerint érdemes sok benne közölt írást újból elolvasni. Pályázatunkat az illetékes illetéktelenek nem tartották támogatásra alkalmasnak. Ezért azt találtuk ki, hogy a lap nyári négy lapszámát egybefűzve külön azonosító számmal könyvként is forgalmaztuk (*A közművelődés szolgálatában, A közművelődés szűkülő (t) erei, Kisajátított közművelődés, A kibontakozás ígérete, Közművelődés, de minek?*, a sikeren felbuzdulva további könyves lapszámokat adtunk ki (*Kettős tükörben*). Az erdélyi magyar–szász irodalmi kapcsolatok történetéből. *Im Doppelspiegel*. Aus Geschichte der ungarisch–sächsischen literarischen Beziehungen in Siebenbürgen, *Művelődés Galéria*, Játékszín. Egyfelvonásosok – Játékszín –, kórusok – *Szivárvány havasán* –, gitáriskola – *Kezdetben vala a ritmus* –, Kazinczy Ferenc:

* A beszélgetés az Új Könyvpiac 2011. októberi számában jelent meg.

Erdélyi levelek, Az Erdélyi Mezőség. Azt is mondhatnám, hogy a szükség vitt rá a könyvkiadásra. A többnyire két időkeretben pályázati úton nyert pénzek között is meg kellett élni, legalább a napi kiadásokat fedezni. Előre menekültünk, könyvet addig is szerkesztettünk bér munkában (az EMKÉ-nek, a Kriterion Könyvkiadónak, magánszemélyeknek) amolyan fizetés kiegészítésként. Hát megpróbáltunk pályázni, s ha sikerül valamelyik könyv nyomdaköltségeire támogatást szerezni, akkor kiadtuk, ha nem, nem. A 12 év alatt 75 könyvet tettünk le az olvasó asztalára, változatos sikerrel, 300–1500 közötti példányban. Viszonylag kevés közöttük az irodalom, azt a keveset is többnyire a szerzők vagy a rokonság adták ki. A méltatlanul elfeledett Derzsi Sándor Lászlóffy Csaba gondozta összegyűjtött verseinek kiadására azért büszkék vagyunk: *Testamentum az anyagról. Ezer vers.*

Leginkább a lapban részletekben vagy egészében közölt írásokból születtek könyvek, például a legsikeresebbet Csetri Elek történész akadémikusunk írta és Szabó Béla illusztrálta. *Az erdélyi fejedelmek arcképcsarnoka*, amelyet háromszor nyomattunk újra. Szatmári László, Gábor Dénes, Orbán István, Fekete Albert vagy Sas Péter helytörténeti-művelődéstörténeti kutatásait a Művelődés (is) közölte, ezekből születtek aztán például a Debreczeni László, Balaskó Nándor vagy a Herepei János életpályájának, műveinek sorozatai, *A székely himnusz története* vagy az *Erdélyi történeti kastélykertek* monográfiájának két kötete.

Szívemhez legközelebb a Kós Károly – Szentimrei Jenő: *Kaláka kalendárium az 1925. esztendőre* című 1924-ben Sztánán megjelent könyvecskéjének fél hasonmásban kiadott bibliofil csemegéje áll, amelyet a Szentimrei Alapítvánnyal közösen adtunk ki 1998-ban.

– Kik tartoznak a lap és a kiadó szellemi holdudvarába?

– Erről részben már szoltam. Hirtelen a teljesség igénye nélkül: az elmúlt években partnereink voltak: az Erdélyi Múzeum Egyesület, Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, Erdélyi Magyar Tudományos Társaság, Romániai Magyar Könyves

Céh, Bolyai Társaság, Erdélyi Magyar Tankönyvtanács, Budapesti Corvinus Egyetem, Folyóiratok Kulturális Szövetsége, Transylvania Trust, Erdélyi Műemlék-restaurátorok Egyesülete, Kriza János Néprajzi Társaság, Babeş – Bolyai Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem.

– A honismeret, művelődés- és művelődéstörténet iránt, úgy tűnik, Erdélyben nagyobb az olvasói érdeklődés, mint Magyarországon. Az érdeklődés a könyvek vásárlásában is megmutatkozik? Hogyan tartják a kapcsolatot a romániai és a magyarországi olvasókkal?

– Az hiszem, hogy ez csakugyan így van, s ebben nem kis szerepe van a Művelődésnek is, és nemcsak az utóbbi húsz esztendőben megjelent lapszámainak. Valószínűleg hozzájárul ehhez az erdélyi magyarság kisebbségi élete, amely legalábbis az emberek nagyobb részét tette fogékonyabbá az utóbbi 90 esztendőben a honismereti, a hely- és művelődéstörténeti kérdések iránt. Az Erdélyi Múzeum Egyesület, az Erdélyi Közművelődési Egyesület vagy az Erdélyi Kárpát Egyesület fontosabb szerepet játszik az erdélyi magyar társadalom életének szervezésében. Hogy van-e közvetlen haszna ennek a könyvek vásárlásánál? Éppenséggel lehet. Talán fontosabb az, hogy az olvasóhoz csakugyan eljussanak az őket érdeklő könyvek. Mi elég sokat járunk könyvbemutatókra, ilyen-olyan művelődési rendezvényekre, falunapokra Erdély-szerte. Tapasztalataink szerint, ahol évek óta hozzászoktak, hogy könyvet is kapnak a részvevők, esetleg kiállítást is szervezünk nekik, ott könnyebb felhívni a figyelmet a jó könyvre is.

Magyarországon is visszatérő vendégek vagyunk Pécsen vagy Egerben, de a Magyar Napló jóvoltából sokfelé eljutottunk az országban a Művelődéssel s a könyveinkkel.

– Melyek a Művelődés legfontosabb könyvei?

– Tavalyi könyveink közül a Benedek Elek-kiadványaink tüneményes gyorsasággal fogytak el, mind az *Emlékalbumnak*, mind a *Kisbaconi versek* utánnyomásának 500-500 példánya gazdára lelt fél esztendő alatt. Ehhez persze kellett a születése 150., halálának 80. évfordulója és a hozzá kapcsolódó rendezvények. Ugyancsak az ő életművéből ástuk elő a feledés homályából *A magyar nép jelene* című 1900-as könyvét, amely az első magyar néprajzi monográfia, s a kisbaconi saját élményeiből kiindulva népszerűsítő formában mutatja be a hagyományos paraszti kultúra elemeit, életfordulóit. Thoroczkai Wigand Ede munkásságának erdélyi vonatkozásait is mi hoztuk vissza a köztudatba. *A Sztánai Füzetek* eddig megjelent 9 darabja egyetlen kistáj, Kalotaszeg, benne Sztána népe és völgye értékeire irányítjuk az olvasók figyelmét.

– A kiadó működésének pénzügyi-anyagi fedezete: piaci alapon is jelentenek meg könyvet? Mennyire kiszolgáltatottak az egyes támogatóknak? Mire volna szükség, hogy biztonságosan tudjanak működni?

– A piaci alap nálunk azt jelenti, hogy szerencsére nem vagyunk teljesen kiszolgáltatva neki. Csak olyan kéziratot foglalkozunk, amit szeretünk, amit valamilyen szempontból fontosnak tartunk. És csak akkor adjuk ki, ha legalább a szűk értelemben vett nyomdaköltség megvan. Ez lehet akár a szerző saját pénze is, vagy valamilyen pályázati támogatás. Az értékesítéssel is többnyire mi foglalkozunk. Az el(nem)számolási gondok miatt Magyarországon mindössze a KELLŐ és a Xantusz terjeszt minket, idehaza a kolozsváriak. Viszont nagyon sokat járunk különböző rendezvényekre, találkozókra. Hogy mire lenne legnagyobb szükségünk? Jó lenne, ha a nap nem mindig csak 24 órából állna, s valahogy az egészségünk is tartson ki még egy darabig.

PÉCSI GYÖRGYI (1958, Zalaszentgrót) kritikus, szerkesztő. Az Új Könyvpiac című könyvszakmai lap alapítója, 2002-2013 között felelős szerkesztője. 2010-től vezeti a Kortárs folyóirat versrovátát. Korábban főleg határon túli magyar költéssel foglalkozott, monográfiát írt Tózsér Árpádról és Kányádi Sándorról. Hat önálló tanulmánykötete jelent meg, s számosat szerkesztett. Díjai: Pro Literatura (2000), Kölcsey-díj (2005), József Attila-díj (2005), Irodalmi Jelen-díj (2007), Székelyföld-díj (2009), Hidverő-díj (2011)